

Mester Attila

Orsós Ferenc a katyni vizsgálóbizottság debreceni tagja

Dr. Orsós Ferenc a magyar orvostörténet egyik legvitatottabb alakja, személye körül politikai szereplését, szakmai tudását megkérdőjelező viták alakultak ki, melyek nagyrészt máig sem csitultak el. Mindennek okát a professzor sokoldalú személyiségében kereshetjük, melyben ötvöződött az elismert szakember, a szélsőséges politikus, a természetkedvelő művész és a szigorú tanár. A katyni mészárlást vizsgáló orvospbizottság tagjaként 1943-ban adott, a szovjet bűnösséget igazoló szakvéleménye és a politikai életben tanúsított erősen szélsőjobboldali szereplése miatt a háború után menekülni kényszerült, de az orvostudomány terén elért eredményei számos esetben máig mérvadóak.

Sokoldalúsága már debreceni éveitől minden téren kibontakozott, ezért érdemes részletesen foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy mennyire talált befogadó közegre a Debreceni Egyetemen politikusként, illetve, hogy szakmai kiteljesedését, elismertté válását mennyire segítették az itt tanárként eltöltött évek. Érdemes tehát megvizsgálni, hogy milyen ember is volt dr. Orsós Ferenc, mennyire választható szét esetében a politikus és a szakember. Így számos tévképzetet is el lehet oszlatni, melyek egyike például, hogy Orsós Ferenc katyni szakvéleménye politikai indítással született, ugyanakkor az is cáfolható, hogy e miatt zárták volna ki a Magyar Tudományos Akadémia tagjai sorából. Debreceni munkásságának vizsgálata tehát számos fontos kérdésre derít fényt, melyek későbbi megítélését is más fényben tüntethetik fel.

Pályája kezdete

Orsós Ferenc 1879. augusztus 22-én született a történelmi Magyarország délkeleti felén, a később Temesvárhoz csatolt Spindl nevű helységben¹, polgári családban. Kolozsvárott, majd Debrecenben tanult, felsőfokú tanulmányait 1903-ban, a budapesti orvoskaron fejezte be. Pályakezdeként a Budapesti Egyetem Kórbonctani Tanszékén töltött be tanársegédi állást, ezt követően előbb a pécsi városi, majd a fővárosi Stefánia Gyermekkorházban volt kórboncnok. 1904 és 1913 közt Kaposváron is alkalmazták kórboncnokként (itt a kórház kórboncnok főorvosa lett 1906-tól). 1913-ban a budapesti egyetem orvostudományi karán magántanári képesítést kapott.

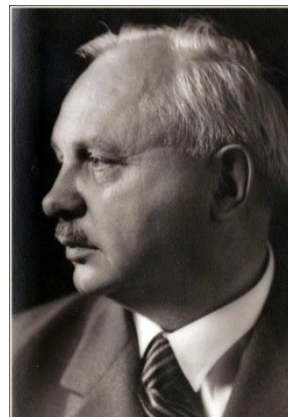
Nem csak orvosi és tanári hivatását gyakorolta már ekkor, hanem tudományos téren is jelentős eredményeket ért el. Egyik legelső munkáját már a pécsi városi kórház

---

1 Konrad Sutarski: *Az én Katynom - Mój Katyn*. Püski Kiadó, Budapest, 2010. 118.

prosectoraként 1906-ban jelentette meg német nyelven.² Ezen kívül azokról az érdeke-
sebb esetekről, eljárásokról is publikált, melyek a pécsi közkórházban végzett kórbon-
noki munkája során merültek fel.³ Magyarul írt művei Budapesten, Pécsen, illetve Eger-
ben jelentek meg. Munkáinak jelentős hányada külföldön is megjelent, neve Németor-
szágban is ismertté vált (publikált drezdai, lipcsei, jénai lapokban is). Egy, a gerincosz-
lop patológiájával kapcsolatos német cikkének kivonata Olaszországban is megjelent
1912-ben.⁴ Nevét kórbonctani, kórszövettani és bakterio-
lógiai munkái a nemzetközi szakmai közvélemény számára
is ismertté tették, és ezzel megalapozta későbbi nemzetkö-
zi elismertségét.

Felfelé ívelő karrierjét azonban majdnem derékba törte
az 1914-ben kirobbant első világháború. Katonaorvosként
vonult be még a háború kezdetekor, majd az orosz frontra
került. 1917-ben orosz fogságba esett, egy szibériai hadi-
fogolytáborba deportálták, ahol 1918-ig tartották fogva.⁵
A hosszú fogság alatt a táborban is katonai feladatot
látott el, majd végül hazatérhetett. A hadifogság alatt ta-
pasztalt élmények valószínűleg szerepet játszottak későbbi
politikai nézetei, világnézete kialakulásában. Hazatéréssel
vette kezdetét életének szakmailag leg-kiemelkedőbb sza-
kasza: a debreceni egyetem professzoraként eltöltött évek.

Orsós Ferenc arcképe

Debreceni évek

A fogság éveit 1918-ban Orsós Ferencet meghívták a Debreceni Egyetem Kór-
bonctani Intézetének élére és az első professzorok közt nevezték ki nyilvános rendes
tanárrá a Debreceni Egyetem Orvostudományi Karára. Az egyetem építése ebben az
időben újult erővel folytatódott, s ebben a professzor is tevékeny szerepet vállalt, többek
közt részt vett a diákjóléti bizottságban, a tanári lakások karközi bizottságában, a könyv-
tári bizottságban, valamint az építő bizottságban is. Az Orsós professzor tanítványai által
tízéves debreceni egyetemi tanári munkája előtt tisztelgő emlékkönyv előszavában is
megemlékeztek, milyen nagy akaraterejével és buzgalommal végezte munkáját a professzor
még nehéz körülmények között is: „Tíz évvel ezelőtt Orsós professzor szobája a DEMKE
épületében egyben az intézet laboratóriuma volt. A sectiók a város másik végén lévő
közokórházban folytak. Itt hallottuk először Orsós professzor fejtegetéseit a kórbonctan
kérdéseiről. Itt láttuk gondolataiba elmélyedve kísérletezni, láttuk amint legegyszerűbb
eszközökkel tárja fel egymásután a tüdőkörtannak megoldatlan kérdéseit.”⁶

2 Orsós Ferenc: *Ein neues Paraffinschneideverfahren*. In: *Centralblatt für allgemeine Pathologie und pathologische Anatomie*, XVII. Band, No. 24, Freiburg im Breisgau, 1906.

3 Írt az ascaris féreg által okozott bélátfűródásról, a lépnyagyobbodásról, vándorlépről, a pécsi városi kórházban végzett lépkivételéről, de a szív és tüdő patológiájával is foglalkozott.

4 Orsós Ferenc: *Die Prädilectionsstellen der indirecten Verletzungen und der chronischen traumatischen Erkrankungen der Halswirbelsäule*. In: *Atti del i Congresso Internazionale dei Pathologi*. 1911 okt. 2-5, Torino.

5 Vizi E. Szilveszter: *Az "Orsós-ügy" avagy a tudós felelőssége*. In: *Magyar Tudomány*. 3. 1994. 327.

6 *Orsós Ferenc emlékkönyv*. Tisza István – Tudományegyetemi Nyomda, Debrecen, 1930.

Orsós Ferenc 1936-ig a Kórbonctani Intézet vezetője maradt, emellett 1921-ben ő hozta létre az egyetem Törvényszéki Orvostani Intézetét is, melynek helyettes igazgatója lett. Többször is betöltötte az Orvostudományi Kar dékáni tisztségét. Az 1935-36-os tanévben Budapestre távozott.⁷ Az 1923-24-es tanévben a tudományegyetem rektora volt. Minden tisztségében igyekezett fejlesztéseket véghezvinni, intézetigazgatóként pedig különös figyelmet fordított az oktatás és kutatás feltételeinek megteremtésére, színvonaluk javítására. Az első tanévben kórbonctant tanított és kórbonctani és kórszövetetani gyakorlatokat tartott a nagyerdei felvételi épületben.⁸ Később nemcsak az Orvostudományi Karon, de meghívott előadóként az egyetem jogi karán is tartott előadásokat. Tanárként megkövetelte diákjaitól a tisztességes óralátogatást és a szorgalmat, s ezt számos általa kezdeményezett fegyelmi eljárás is bizonyítja. Volt diákjai mégis szeretettel emlékeztek nagy tudású és szigorú tanárukra: „Megtanította az ifjabb nemzedéket arra, hogy áldozatkészséggel és önzetlenséggel kell élnünk életünket, hogy minden erőnknek a haza újjáépítését kell szolgálnia, mert különben megtagadjuk azokat, akik életükkel áldoztak ezért a földért, hogy egymást mindennél többre kell becsülnünk és egymásért mindhalálig helyt kell állnunk.”⁹ Vitathatatlan szakmai érdemei ellenére, politikai nézetei miatt nem csupán csodálói akadtak az egyetemen. Legjobb példa erre talán az Anatómia, Szövet-Fejlődéstani Intézet professzoraként dolgozó, és szintén nagy elismertségnek örvendő Huzella Tivadar személye, akinek igen komoly ellentétei voltak Orsós professzorral.¹⁰ Huzella 1932-ben a budapesti egyetem Szövet-Fejlődéstani Intézetének élére került, Orsós Ferencet is hamarosan meghívták Budapestre, így ellentétük továbbra is fennmaradt.

Debreceni munkásságának elismerése

Orsós Ferenc debreceni tevékenysége idején nemzetközi szinten is kiemelkedő tudományos eredményeket ért el, melyeket közel 250 publikációban tett közzé.¹¹ Több tudományos felfedezése, megállapítása mindmáig használható, s számos tankönyvben visszaköszönnek munkásságának eredményei a sérülések keletkezési mechanizmusáról, a tüdő szöveti szerkezetéről és annak különböző kórformákban bekövetkező változásairól, illetve a magzatelhajtással kapcsolatban.¹² Patológiai munkája során a tüdőcsúcsok szerkezetének, a hörgők porcrendszerének, a tüdő vázrendszerének, a lép szerkezetének és a nyakszirtecsont fejlődésének szentelt nagy figyelmet. Ezenkívül számos munkája jelent meg az érrendszer fejlődés- és kórtani szempontból történő vizsgálata tárgyában, illetve sokat publikált a gerincoszlop patológiájáról, a bőrrákról és az egyéb daganatokról, valamint a sarjadzó penészgombák okozta megbetegedések kazuisztikájáról. Eredményeit gyakran támasztotta alá patológusi munkájának példáival, így többek közt törvényszéki orvostani munkájának egyes eseteiről is beszámolt. Patológusként a vitális és posztmortális sérülésekkel, így a lött és szúrt sebekkel is foglalkozott. Művei több eset-

7 Varga Zoltán: *A debreceni tudományegyetem története I. 1914-1944*. Debrecen, 1967. 319.

8 Bot György: *A Debreceni Orvostudományi Egyetem története és professzorainak életrajza 1918-1988*. Csokonai Kiadó, Debrecen, 1990. 238.

9 *Orsós Ferenc emlékkönyv*. Tisza István – Tudományegyetemi Nyomda, Debrecen, 1930.

10 Vizi E. Szilveszter: *Az "Orsós-ügy" avagy a tudós felelőssége*. 327.

11 Konrad SutarSKI: *Az én Katynom – Mój Katyn*. 118.

12 Vizi E. Szilveszter: *Az "Orsós-ügy" avagy a tudós felelőssége*. 328.

ben a magyar mellett német nyelven is megjelentek. Számos, a Tisza István Tudományos Társaság II. osztályának ülésein bemutatott előadása is megjelent nyomtatásban.¹³

Orsós professzor számos belföldi és külföldi szakmai egyesület tagja volt. Szakmailag nagy elismerésnek számított, hogy 1928-tól a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta, ugyanebben az évben a MONE (Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete) elnöke lett. Később, 1936-ban az Orvosi Kamara elnöke lett, ezt a tisztséget 1944-ig töltötte be.¹⁴ Az Orvosi Kamara elnökeként a Parlament Felsőházának ülésein is részt vehetett, mindez politikai álláspontjának kifejtésére is lehetőséget adott. 1940-ben az MTA rendes tagjává választották, ami hazai tudományos elismerésének csúcsaként értékelhető. Hazai egyesületeken kívül számos külföldi egyesületnek is tagja volt, így például a finn Duodecim orvosegyletnek, a Német Patológiai Társaságnak, valamint a párizsi Anatómiai Társaságnak is.¹⁵ Orsós Ferenc tehát nem csupán kitűnő szakember, de a magyar orvostársadalom vezető egyénisége is volt, akinek sikerült európai szakmai körökben ismertséget és elismertséget kivívnia magának.

Patológusként elért eredményei mellett kevésbé ismert, hogy a festészet terén is alkotott, a művészet iránt is fogékony volt. Alkotásait, festményeit és grafikáit többször is bemutatta kiállításokon (unokaöccse, dr. Orsós Sándor emlékei szerint összesen 17 egyéni kiállítása volt)¹⁶, noha művészeti vonzódásán többször is élcelődtek kortársai.¹⁷

Széleskörű elismertsége és szaktudása miatt érthető, hogy milyen veszteségként érte a debreceni Tisza István Tudományegyetemet Orsós Ferenc távozása. A professzor 1935-ben meghívást kapott a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemtől, hogy töltsen be az ottani Törvényszéki Orvostani Intézet vezetői tisztségét nyilvános professzori rangban. Orsós ezt az ajánlatot elfogadta, így még az 1935-36-os tanév második felében Budapestre távozott. A Kórbonctani Tanszéken utóda Borsos-Nachtnebel Ödön lett¹⁸, a dékáni tisztséget pedig Neuber Ede töltötte be ideiglenesen. Azt, hogy milyen hatást váltott ki az egyetemen Orsós Ferenc távozása, szemléletesen mutatja az egyetem rektora 1935. dec. 28-án elhangzott beszédének következő részlete: „*Büszkék voltunk az ő kimagasló alkotó tehetségére, értelmi teljesítőképeségének akaratenergiájának szinte daemoni nagyságára, csodáltuk gazdag, de fegyelmezett constructiv képzeletét, értékes intuícióit és a legkülönbözőbb tevékenységi területeken praesentálódó elvhűségének mindent lenyűgöző szent hevét, amelynek máglyáján tűzhalált szenvedett minden nemtelen és igaztalan, de amelynek melege erőforrása volt minden nemzeti és ethikai szempontból kívánatos, egyetemigenlő törekvésnek.*”¹⁹

13 Ezek előadások jórészt németül is megjelentek a „*Verhandlungen der Deutschen Pathologischen Gesellschaft*” lapjain. Emellett a Magyar Sebész - Egyesület (Chirurgengesellschaft) 1925. szept. 15-i budapesti kongresszusán tartott előadásának rövidített változata a „*Beiträge zur pathologischen Anatomie und zur allgemeinen Pathologie*” 1926/76. számában is megjelent.

14 Kapronczay Károly: *Magyar orvoséletrajzi lexikon*. Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2004. 279.

15 Kapronczay Károly: *Magyar orvoséletrajzi lexikon*. 279.

16 Konrad Sutarski: *Az én Katynom - Mój Katyn*. 118.

17 Kapronczay Károly: *Katyn és Magyarország*. In: *Tekintet*. 4. 1991. 3. 17.

18 Varga Zoltán: *A debreceni tudományegyetem története I. 1914-1944*. 256.

19 Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, VIII. 1/b. 53.d. 1150.

Orsós Ferenc és a politika

Az eddig megismertek Orsós professzort kiváló, feddhetetlen tudósként mutatják be, ám korántsem állíthatjuk, hogy a professor „elvhűségének máglyáján minden nemtelen és igaztalan gondolat valóban tűzhalált szenvedett”. Orsós Ferenc olyan politikai nézeteket vallott, melyek jórészt összeegyeztethetetlenek voltak az emberiség és az orvosi, természettudományi szakmaiság követelményeivel.

Szélsőjobboldali véleményének már a debreceni egyetemen is számtalanszor hangot adott, ez vezetett a Huzella Tivadarral kialakult szembenállásához is. Orsós a Turul Szövetség²⁰ debreceni megalakulását²¹ is támogatta, s helyiséget is kért számukra egy 1929-30-as tanévben kelt egyetemi beadványa tanúsága szerint.²² Szélsőséges politikai nézetei összhangban álltak világnézetével, mely „a gép forog, az alkotó pihen” nézetet tükrözte. Orsós szerint ugyanis a Teremtő csak nagy időközökben veti tekintetét a földre, s csak ekkor avatkozik be, de akkor is „csak mint tervező”. A világ azonban előre megszerkesztett gépként működik, isteni felügyelet nélkül: „*a szervetlen és szerves élet a megjelölt csapáson, de bizonyos szabadsággal halad a maga útján*”.²³ Sajátos világnézetében a „rombolás démona” állandó harcban állt a teremtő Istennel, de az előre elrendeltség, sorsszerűség fogalmát elutasította: „*a fátum már magában is kizárná az igazi harcot és értelem nélküli játékká alacsonyítaná a világ characterét*”.²⁴ Véleménye szerint az ember feladata csupán annyi, hogy csekély erejét megfeszítve „*a nagy életközlemben a teremtő mellé szegődjék*”.²⁵ Ezek a gondolatok valószínűleg a professor munkájából erednek, a sokszor kegyetlen igazságügyi orvostani esetek hatásaként is értelmezhetőek. Politikai állásfoglalása, szélsőséges jobboldali elkötelezettsége részben negatív élettapasztalatainak eredménye is lehetett.

Orsós professor már Debrecenben is ismert volt szélsőséges nézeteiről, ám Budapestre költözése után sokkal erőteljesebben és hatékonyabban képviselhetette álláspontját. Mivel 1936-tól töltötte be az Orvosi Kamara elnöki tisztségét és ekkortól volt lehetősége a Parlament felsőházi ülésein is részt venni, s ezzel beleszólni a politikába, nézeteit még erőteljesebben nyilváníthatta.²⁶ Itt derült ki a szélesebb nyilvánosság számára, hogy a szakmailag feddhetetlen professor politikai véleménye mennyire szélsőségesen jobboldali. Erre jó példa volt a fajvédő törvények meghozatalát sürgető felszólalása a Felsőház 49., 1941. július 18-i ülésén.²⁷ Politikai szerepvállalása szélsőséges volt, s ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a háború után még (egyébként kiváló) szakmai tevékenységét is megkérdőjelezték.

20 Kerepeszki Róbert: *A Turul Szövetség*. In: *A magyar jobboldali hagyomány, 1900–1948*. Szerk. Romsics Ignác. Osiris Kiadó, Budapest

21 Kerepeszki Róbert: *A Turul Szövetség országos és debreceni szervezete (1919-1945)*.

22 Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, VIII. 1/b. Mutatókönyv 1929-30

23 Varga Zoltán: *A debreceni tudományegyetem története I. 1914-1944*. 255.

24 U.o.

25 U.o. 256.

26 Ezért is írhatta Varga Zoltán a debreceni tudományegyetem történetéről szóló művében, hogy „Orsós a fokozódó fasizálódás és a 2. világháború idején egyre inkább szélsőjobbos álláspontot képviselt”. – Varga Zoltán: *A debreceni tudományegyetem története I. 1914-1944*. 255.

27 Vizi E. Szilveszter: *Az "Orsós-ügy" avagy a tudós felelőssége*. 330.

Orsós megítélése

Orsós professzor 1944 augusztusában a szovjetektől tartva (részben politikai szereplése, részben a kínossá vált katyni szakvéleménye miatt) elmenekült Magyarországról. Emellett a Törvényszéki Orvostani Intézet ingóságainak és munkatársainak nyugatra telepítését is megszervezte.²⁸ Egyszer ugyan még hazatért Budapestre októberben, de december 6-án végleg elhagyta Magyarországot. Németországba menekült és itt telepedett le az amerikai zónában fekvő Halle am Saalében. 1946-ban Mainzba költözött, ahol haláláig a mainzi egyetem művészeti anatómia tanáraként dolgozott professzori rangban (törvényszéki orvosként ugyanis már nem dolgozhatott).²⁹ 1955-ös nyugdíjba vonulásáig az egyetem tanára maradt, majd 1962-ben ugyanitt hunyt el.

A háború után többen, több indokból ítélkeztek fölötte, részben jogosan, részben alaptalanul. Orsós Ferenc orvosprofesszori és politikai szerepét itt el kell választanunk aszerint, hogy milyen vádakot hoztak fel ellene. Politikai szereplése és megnyilvánulásai okán érheti kritika, de a szakmai szerepét, így katyni szakértői véleményének szakmai igazságtartalmát megkérdőjelező vádak hamisnak tekinthetők. Egy esetben, a Magyar Tudományos Akadémiáról történt (azóta sokat vitatott) kizárását illetően viszont egymás mellé kell tennünk a professzor politikai és szakmai szereplését.

Megalapozatlannak tekinthetők az ellene szovjet nyomásra felhozott vádpontok, melyek a katyni Nemzetközi Orvostudományi Bizottság tagjaként írt szakértői jelentését próbálták hitelteleníteni. Ezeket a vádakot még megpróbálta kivédeni egy nyilatkozattal 1944. február 27-én,³⁰ ám hamarosan ismét magyarázkodnia kellett. Miután 1943 végén a német csapatok visszavonultak Katyn környékéről, egy propaganda célú „szakértői bizottság” alakult szovjet részről, mely a német jelentést (benne Orsós Ferenc jelentését is) tételesen cáfolta.³¹ A bizottság állításairól szóló hírré válaszul Orsós professzor ismét védekezni kényszerült, ám a közelgő szovjet csapatok elől hamarosan menekülnie kellett.

A háború után a Szovjetunió mindenáron a németekre akarta bizonyítani a katyni bűntett elkövetését, így a nürnbergi per során is vádpontként vetették fel a katyni mérszálás ügyét. A per során (hamis vádak alapján)³² Orsós Ferenc felelőssége is felmerült.³³ Végül azonban amerikai nyomásra ejtették a vádat a tanúvallomások és benyújtott bizonyítékok megkérdőjelezhetősége miatt.

Magyarországon a népbíróság tárgyalta Orsós professzor ügyét és „hamis szakértői véleményéért” háborús főbűnösnek nyilvánította. Tehát ebben az esetben sem a professzor politikai szerepvállalása, hanem katyni szakértői véleménye indokolta az ítéletet. Az amerikai hatóságok ugyan nem adták ki Orsós Ferencet, de Magyarországon távollétében minden tisztségétől megfosztották. Ez a hamis vád nem csak a nürnbergi perben és

28 Konrad Sutarski: *Az én Katynom - Mój Katyn*. 120.

29 Egy művészeti anatómiai könyve is megjelent Németországban. - Vizi E. Szilveszter: *Az "Orsós-ügy" avagy a tudós felelőssége*. 328.

30 Kapronczay Károly: *Katyn és Magyarország*. 18.

31 Kapronczay Károly: *A katyni tömegsírok orvostudományi vizsgálata*. 2772.

32 A szovjetek szerették volna Orsós Ferencet (és a többi bizottsági tagot is) háborús bűnössé nyilvánítani, mivel ezzel saját ártatlanságuk is igazolást nyert volna. - Vizi E. Szilveszter: *Az "Orsós-ügy" avagy a tudós felelőssége*. 328.

33 Kapronczay Károly: *Katyn és Magyarország*. 18.

a népbíróság tárgyalásán hangzott el a professzorral szemben, hanem később számos publikációban is megjelent, így például a Magyar Életrajzi Lexikon a következőket írja: „A II. világháború idején részt vett a katyni tömegsírok feltárásában mint a hitleri kormányzat által létrehozott nemzetközi orvosszakértői bizottság tagja. Ez ügyben adott hamis szakértői véleményéért háborús főbűnösnek nyilvánították.”³⁴

Nem szabad azonban megfélemlenünk Orsós Ferenc általános politikai felelősségéről. A MONE elnökeként, felsőházi tagként munkájával összeegyeztethetetlen nézeteket vallott, s magatartása tudományetikai szempontból is kifogásolható. Akadémiai tagságától is ezért fosztották meg 1945. július 20-án, a következő indoklással: „Orsós Ferenc dr. egyik szellemi vezére volt hazánkban a nemzeti szocialista Németország csatlósainak, mint a MONE elnöke végzetes szerepet játszott a magyar orvostársadalom egy részének a kipusztításában. Ezáltal egyik okozója lett az országot ért katasztrófának.”³⁵

Orsós Ferenc rehabilitálása érdekében esetben szót emeltek már, de hangsúlyozni kell, hogy mindez jórészt csak szakmai tevékenységére vonatkozhat, politikai szerepvállalására nehezen lehetne mentséget találni. Szakemberként elismerésre méltó teljesítményét és eredményeit politikai szerepével sem túlzottan összemosisni (mint ahogyan a katyni jelentése tárgyában többen tették), sem attól teljesen elválasztani nem lehet. Orsós Ferencre mindezek fényében úgy tekinthetünk, mint egy olyan nagy tudású és sokoldalú szakemberre, akit hatalmába kerített egy ideológia s végül ennek bukásával ő is elbukott, nem csak politikai, de szakmai értelemben is. Példája jól mutatja a szélsőséges eszmék veszélyességét és erejét, mivel ezek arra is képessé tették az elismert professzort, hogy saját szakmájának elveivel szemben kiálljon egy szélsőséges ideológia mellett.

Felhasznált források és irodalom

- Amtliches Material zum Massenmord von Katyn.* Deutsche Informationsstelle, Berlin, 1943.
- ORSÓS FERENC: *Die Prädispositionsstellen der indirecten Verletzungen und der chronischen traumatischen Erkrankungen der Halswirbelsäule.* In: Atti del i Congresso Internazionale dei Pathologi. 1911 okt. 2-5, Torino.
- ORSÓS FERENC: *Ein neues Paraffinschneideverfahren.* In: Centralblatt für allgemeine Pathologie und pathologische Anatomie, XVII. Band, No. 24, 1906.
- Orsós Ferenc emlékkönyv.* Tisza István – Tudományegyetemi Nyomda, Debrecen, 1930.
- DR. ORSÓS FERENC: *Európa biológiai veszélyeztetettségének leküzdése.* In: <http://betiltva.com/new/dr-orsos-ferenc-europa-biologiai-veszelyeztetetsegenek-lekuzdese/>
- Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, VIII. 1/b.
- BOT GYÖRGY: *A Debreceni Orvostudományi Egyetem története és professzorainak életrajza 1918-1988.* Csokonai Kiadó, Debrecen, 1990
- KAPRONCZAY KÁROLY: *Katyn - a gyilkosság anatómiája.* In: Valóság, 1998. 6. sz. 92-102.
- KAPRONCZAY KÁROLY: *A katyni tömegsírok orvosszakértői vizsgálata.* In: Orvosi Hetilap. 131. 1990. 50. 2770-2772.
- KAPRONCZAY KÁROLY: *Katyn és Magyarország.* In: Tekintet. 4. 1991. 3. 13-19.
- KAPRONCZAY KÁROLY: *Katyn magyar vonatkozásai.* In: Élet és tudomány 45. 1990. 34. 1078-1080.
- KAPRONCZAY KÁROLY: *Magyar orvoséletrajzi lexikon.* Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2004.

34 Kapronczay Károly: *Katyn magyar vonatkozásai.* 1080.

35 Vizi E. Szilveszter: *Az "Orsós-ügy" avagy a tudós felelőssége.* 327.

- KAPUSZ NÁNDOR – PETROVICS ALICA – VÁSÁRHELYI FERENCNÉ: *Kilencvenéves a debreceni orvosképzés. Intézetek és klinikák története, professzorainak életrajza 1918-2008*. Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum, Debrecen, 2008.
- KEREPESZKI RÓBERT: *A Turul Szövetség*. In: *A magyar jobboldali hagyomány, 1900–1948*. Szerk. Romsics Ignác. Osiris Kiadó, Budapest. 341-376.
- KEREPESZKI RÓBERT: *A Turul Szövetség országos és debreceni szervezete (1919-1945)*. <http://ganymedes.lib.unideb.hu:8080/dea/bitstream/2437/90265/5/ertekezes.pdf>
- MACKIEWICZ, JOSEF: *Katyn - ungesühntes Verbrechen*. Possev-Verlag, Frankfurt am Main, 1983.
- SUTARSKI, KONRAD: *Az én Katynom - Mój Katyn*. Püski Kiadó, Budapest, 2010.
- VARGA ZOLTÁN: *A debreceni tudományegyetem története I. 1914-1944*. Debrecen, 1967.
- VIZI É. SZILVESZTER: *Az "Orsós-ügy" avagy a tudós felelőssége*. In: *Magyar Tudomány*. 3. 1994. 326-335.